

Festival Di-Vers 2022

Rondlopen in de tuin van Di-Vers

door *Abdelkader Benali*

In de taal van mijn voorvaderen wordt een tuin *warta* genoemd. Onlangs kwam ik erachter dat het woord uit het Latijn komt. De Romeinse wereld strekte zich gedurende een paar honderd jaar uit over Noord-Afrika. De Romeinen vertrokken uiteindelijk, maar lieten naast hun wegen en bronzen kunstwerken ook woorden achter. Hortus. De hortus is een afgeschermd ruimte, sommigen zouden het een gewijde ruimte

noemen omdat je er bewondering en ontzag krijgt voor de Natuur. De Imazighen, die mijn voorvaderen zijn, namen het woord voor tuin van de Romeinen over omdat het de lading dekte van wat ze aan het doen waren: door het cultiveren van een stuk land een nieuw thuis bouwen. De Imazighen leidden tot dan toe een rondtrekkend bestaan als nomaden.

De Franse vrijdenker en schrijver Voltaire besluit zijn roman *Candide* met de zin: We moeten allemaal onze eigen tuin cultiveren. De tuin staat hier voor geestelijke ontwikkeling, de mogelijkheid tot verandering als je dat landje maar genoeg liefde, aandacht en tijd geeft. Maar iedereen die ooit een tuin heeft gehad of heeft geprobeerd te onderhouden, weet dat niets zo afhankelijk is van de grillen van de natuur als een tuin. Ik zag het aan mijn vader, de boerenzoon die tot slager was geworden en op een dag besloot weer boerenzoon te worden door het braakliggende landje achter zijn huis om te toveren tot een tuin. Hij schoffelde, hij brak takken af, hij raapte dode bladeren op, hij bewaterde het land. Tuinieren is

hard werken. Ondertussen trekken de seizoenen voorbij en laat wat onder de grond zit zijn rijkdom pas zien in het voorjaar, als de eerste zaden ontkiemen, de eerste voorjaarsplanten hun knopjes openbreken waar de blaadjes uit openkrullen. Het gaat dan heel snel.

De oude Imazighen hadden het goed begrepen: wie begint met tuinieren, begint met thuiskomen en wie thuiskomt, beseft wat hij heeft achtergelaten. De tuin als herinnering aan het vorige bestaan. De tuin is een herkansing. Wat we zijn verloren, de seizoenen waarin we succes hebben gemist, de mensen die we moesten achterlaten, de gesprekken die we niet hebben gevoerd: de tuin biedt ons de mogelijkheid om al die energie en melancholie om te zetten in iets tastbaars.

Ik loop rond in de tuin van Di-Vers. Wat ik zie brengt me dicht bij mijn voorouders, en brengt me in contact met de natuur. Festival Di-Vers biedt mensen die onvrijwillig hun wortels kwijtraakten een vruchtbare plek waar nieuwe wortels kunnen groeien. Bijkomend voordeel van klimaatopwarming is dat de druiven die ik van de ranken trek en op mijn tong leg heerlijk zoet smaken. Een Afghaanse man heeft bijzondere groenten uit zijn moederland gepland en het groeit! Een Surinaams stel bewondert de kousenband die zijn weg zal vinden naar een roti.

Het is allemaal heel tastbaar en toch ook ongrijpbaar, die tuin - want de lichtval die de bladeren kietelt, de stammetjes van de boompjes die grillig de lucht ingaan, de vogels die van tak tot tak zitten, dat er paars is in de pruimenboom die zo groot is dat hij tientallen gezinnen van vruchten kan voorzien – door dat alles voelt hier zijn als een ontsnapping uit de wereld. Wat buiten deze tuin gebeurt is helemaal niet zo belangrijk. Belangrijk is dat we hier met z'n allen zijn, mannen, vrouwen, kinderen met uiteenlopende achtergronden omringd door flora en fauna. Wat maakt het uit dat er buiten deze omheining, deze hortus van Nijmegen, treinen worden gemist, fastfood wordt gegeten, slappe koffie wordt geschonken, deadlines niet gehaald, koffers niet worden opgehaald. We zijn hier met elkaar. En het is goed zo. Het ritme wordt bepaald door het aantal groenten dat een stukje aarde kan dragen; we weten dat door een paar bladeren weg te halen, takken te breken of struiken te verschuiven, we het verschil kunnen maken. Ik begin mijn vader beter te begrijpen. Zijn tuin groeit ook in mijn hart. Groeit in Nijmegen.

Adam en Eva, de eerste tuinders, moesten de Hof van Eden verlaten toen ze ontdekten hoe ontzettend lekker de appels waren. Het is ook een straf om niet te mogen eten van de vruchten die je omringen. De moslims meenden toen ze in Perzië aankwamen dat ze in het *fardaus* waren aangekomen, ons woord voor paradijs is hiervan afgeleid, en in dat paradijs groeien schaduwrijke bomen en eet je zinderende druiven.

Ik slenter nog even door de Ooijpoldertuin van Di-Vers. Ik kijk naar al die verschillende mensen die lijken samen te vallen met de bomen, alsof ze uit de grond zijn gegroeid, krachtig en vitaal. We gaan hier ook anders lopen. Komen tot rust. Halen dieper adem. We verzoenen ons met het leven. We zijn thuis. In de tuin.

